

Η Εισβολή της Τουρκίας στις 20 Ιουλίου 1974

/ Γενικά



Η Εισβολή της Τουρκίας στις 20 Ιουλίου 1974
και ο δικός μας προβληματισμός

Το γλαφυρό κείμενο του πανεπιστημιακού καθηγητή Γιώργου Σαββίδη*, πιστεύουμε ότι είναι ένα εξαιρετικό κείμενο για προβληματισμό και ενδοσκόπηση. Το παραθέτουμε χάριν των αναγνωστών μας με την ελπίδα ότι θα το μελετήσουν και θα εξαγάγουν τα δέοντα συμπεράσματα.

Με μια πινέζα στην καρδιά

Η αντάρα της Κύπρου εξακολουθεί να σκεπάζει σχεδόν ολόκληρο τον νοητικό και συναισθηματικό μας ορίζοντα. Τις προάλλες, ένας ιδιαίτερα ευαίσθητος φίλος μου ψιθύρισε: «Ξέρεις, κάθε φορά που την συλλογίζομαι ή που ακούω το όνομά της, νιώθω σαν μια πινέζα στην καρδιά». Δε μιλούσε για την νεκρή μάνα του, αλλά για την μεγαλόνησο που πρωτογνωρίσαμε μαζί φέτος το Πάσχα.

Πιστεύω πως κάτι παρόμοιο θα νιώθει κάθε Ελλαδίτης που αξιώθηκε να πάει στην Κύπρο, ιδίως στα χρόνια όπου ήταν η μόνη ελεύθερη περιοχή του Ελληνισμού. Μια «'νω Ελλάδα»*, υπαρκτή όμως και χεροπιαστή, αναπάντεχα γνώριμη μα και

απαρομοίαστη με οποιαδήποτε άλλη ελληνική πατρίδα. Κάτι από τούτη την αίσθηση, θαρρώ, συνέλαβε στα 1914 ο Καβάφης, στο ανέκδοτο ποίημά του που τιτλοφορείται «Επάνοδος από την Ελλάδα»:

Ὡστε κοντεύουμε να φθάσουλ' Ἑρμιππε.
Μεθαύριο, θαρρώ ἔτσ' εἶπε ο πλοίαρχος.
Τουλάχιστον στην θάλασσά μας πλέουμε
νερά της Κύπρου, της Συρίας, και της Αιγύπτου,
αγαπημένα των πατρίδων μας νερά.
Γιατί ἔτσι σιωπηλός; Ρώτησε την καρδιά σου,
ὅσο που απ' την Ελλάδα μακρυνόμεθαν
δεν χαίροσσουν και συ; Αξίζει να γελιούμεσσε;
αυτό δεν θα'ταν βέβαια ελληνοπρεπές.

Ας την παραδεχθούμε την αλήθεια πια
εἴμεθα Ἕλληνες κι εμεῖς τι ἄλλο εἴμεθα;
αλλά με αγάπες και με συγκινήσεις της Ασίας,
αλλά με αγάπες και με συγκινήσεις
που κάποτε ξενίζουν τον ελληνισμό...



Συνελήφθησαν ἀπὸ τὸν Τυρκικὸ στρατὸ. Σήμερα ἀγνοοῦνται.
They were arrested by Turkish soldiers. Since then they are missing.

Ὅσοι ἀπὸ εμάς, τους νέους ἢ τους παλιούς Ελλαδίτες, δεν εἶχαν αὐτοῦ του εἶδους την εμπειρία, ἐπόμενο εἶναι να ἀντικρίζουν τον σημερινό σπαραγμό της Κύπρου, ἀν ὄχι πιο ψύχραιμα πάντως ὅμως ἀφηρημένα: σαν σύμβολο εἴτε σαν σύνθημα. [...] Μπορεῖ και σαν το ἔσχατο ναυάγιο της Μεγάλης Ἰδέας, κοστολογημένο με την ἰσοπεδωτική γλῶσσα των ἀριθμῶν: 200.000 πρόσφυγες, 2.000.000 λίρες* ζημιά την ἡμέρα.

Ὡστόσο, πέρα ἀπὸ την διπλωματική και υλική συμπαράσταση, μένει ἀνοιχτό το χρέος μας ἀπέναντι στους Κυπρίους. Χρέος ὄχι ἀπλῶς φιλανθρωπίας εἴτε φυλετικής ἀλληλεγγύης, χρέος ἐπιτακτικό ὅσο και ἀμήχανο, χρέος τιμῆς και συνείδησης που μονάχα με ἀδιάκοπη και ἐλεγχόμενη συναισθηματική κατάρθεση θα μπορέσουμε κάποτε να το ἐξοφλήσουμε. Και που πρέπει να ἐξοφληθεῖ στο ἀκέραιο για να καθαριστοῦμε ψυχικά ἀπὸ το πλέγμα της συλλογικής ευθύνης και ἐνοχής

μας.

Αλλιώς δεν γίνεται. Η εθνική μας συνείδηση δεν θα καθαριστεί ποτέ αν περιοριστούμε στα του ελλαδικού οίκου μας, αν αρκεστούμε σε ελεημοσύνες και παραστάσεις και διαδηλώσεις για την Κύπρο, ρίχνοντας όλο το όνειδος στην δολιότητα των Αμερικάνων, στην αρπακτικότητα των Τούρκων ή και στην τύφλωση κάποιων στρατοκρατόρων* μας. Καθένας μας ας ρωτηθεί, μόνος μπροστά στον καθρέφτη: «Τι έκανα ως τώρα για να γνωρίσω και να σεβαστώ την Κύπρο; Και τι είμαι διατεθειμένος αλήθεια να κάνω για τους Κύπριους από εδώ και εμπρός;»

Ξέρω πως τέτοια ερωτήματα δεν τα θέτει κανείς εύκολα στον εαυτό του. Και ακόμα πιο δύσκολο είναι να τους δώσει μιν απάντηση με το χέρι στην καρδιά:

Ο άνθρωπος είναι μαλακός και διψασμένος σαν το χόρτο,
άπληστος σαν το χόρτο, ρίζες τα νεύρα του κι απλώνουν
σαν έρθει ο θέρος
προτιμά να σφυρίξουν τα δρεπάνια στ' άλλο χωράφι
σαν έρθει ο θέρος
άλλοι φωνάζουνε για να ξορκίσουν το δαιμονικό
άλλοι μπερδεύονται μες στ' αγαθά τους, άλλοι ρητορεύουν.
Αλλά τα ξόρκια τ' αγαθά τις ρητορείες,
σαν είναι οι ζωντανοί μακριά, τι θα τα κάνεις;*

έγραφε ο Σεφέρης, εδώ και τριάντα χρόνια, στον τελευταίο σταθμό της επιστροφής του στην σπαραγμένη Ελλάδα. Και η απόκριση του δόθηκε δέκα χρόνια αργότερα, στην Σαλαμίνα της Κύπρου:

Η γης δεν έχει κρικέλια
για να την πάρουν στον ώμο και να φύγουν
μήτε μπορούν, όσο κι αν είναι διψασμένοι
να γλυκάνουν το πέλαγο με νερό μισό δράμι.
Και τούτα τα κορμιά
πλασμένα από ένα χώμα που δεν ξέρουν,
έχουν ψυχές.
Μαζεύουν σύνεργα για να τις αλλάξουν,
δε θα μπορέσουν μόνο θα τις ξεκάμουν
αν ξεγίνουνται οι ψυχές.
Δεν αργεί να καρπίσει τ' αστάχυ
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
για να φουσκώσει της πίκρας το προζύμι,

δε χρειάζεται μακρύ καιρό
το κακό για να σηκώσει το κεφάλι,
κι ο άρρωστος νους που αδειάζει
δε χρειάζεται μακρύ καιρό
για να γεμίσει με την τρέλα,
νήσος τις ἔστι*...



Στα 1954, οι στίχοι αυτοί αφορούσαν τους Εγγλέζους στην Κύπρο. Έκτοτε, και εμφανέστερα στο τελευταίο δίμηνο, ισχύουν εξίσου για τους Τούρκους και (γιατί να κρυβόμαστε πίσω από τα δύο υψωμένα δάχτυλά μας;) για κάμποσους Έλληνες.

Αν, μέσα σε εφτά χρόνια «με το σουγιά στο κόκαλο, με το λουρί στο σβέρκο»* πράγματι μάθαμε κάτι χρήσιμο για την υπόλοιπη ζωή μας, είναι προπάντων ότι δεν μένουν άλλα περιθώρια για ξόρκια, αγαθά και ρητορείες. Ότι είναι ζήτημα ζωής και θανάτου να μην μπερδεύεται το εθνικό φιλότιμο με την εθνικιστική υπεροψία ή με τον τοπικιστικό εγωισμό άσε πια με το ταξικό ή το ιδιωτικό συμφέρον.

Αυτές τις μέρες, επαγγελματικοί λόγοι με κάνουν να διαβάσω ξανά και ξανά το ανέκδοτο μυθιστόρημα του Σεφέρη, Έξι νύχτες στην Ακρόπολη. Ο καημός της Κύπρου, φαντάζομαι, με οδήγησε να σταθώ σε δυο περικοπές ιδιαίτερα οδυνηρές στην αντιπαράθεση τους.

Η πρώτη μας πάει στα 1922 και μεταφέρει αυθεντική μαρτυρία:

Ακουσα σήμερα από έναν πρόσφυγα τούτο: βγήκαν κυνηγημένοι σ ένα ελληνικό νησί. Μαγαζιά, σπίτια, πόρτες, παράθυρα, έκλεισαν όλα μονομιάς. Αυτός με τη γυναίκα του μέσα στο κοπάδι. Το μωρό έξι μέρες να τραφεί έκλαιγε, χαλνούσε τον κόσμο. Η γυναίκα παρακαλούσε για νερό. Τέλος, από ένα σπίτι της αποκρίθηκαν: «ένα φράγκο το ποτήρι». Και ο πατέρας συνεχίζει: «Τι να κάνω;... έφτυσα μέσα στο στόμα του παιδιού μου για να το ξεδιψάσω».

Η δεύτερη μας πάει εκατό χρόνια πιο πίσω και προέρχεται από τα Απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη:

«...Εμείς ήμαστε μέσα στο βάλτο, στο νερό τόσες ψυχές, να γλιτώσουμε και ήρθαν οι Τούρκοι και μας πιάσανε και ήταν το σώμα μας καταματωμένο από τις αβδέλλες μας φάγαν

και τα παιδιά πεταμένα μέσα

γιομάτο το νερό, σαν μπακακάκια πλέαν κι άλλα ζωντανά, κι άλλα τελείωναν. Και μ' έπιασαν οι Τούρκοι, και με κοιμήθηκαν τριανταοχτώ και μ' αφάνισαν, κι εμένα και τις άλλες. Γιατί τα τραβήσαμεν αυτά; Γι' αυτείνη την πατρίδα. Και τώρα δικαιοσύνη δε βρίσκομεν από κανέναν όλο δόλο και απάτη». Κι έκλαιγε με πικρά δάκρυα. Την παρηγόρησα. Με πήρε το παράπονο κι έκλαψα κι εγώ...

Ομολογώ πως δεν βλέπω ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στα δυο περιστατικά. Και για την ώρα προτιμώ το πρώτο. Ας τα συλλογιστεί ο καθένας μας έσως του απέναντι στην διψασμένη και



βιασμένη Κύπρο.

24 Αυγούστου 1974

* Ο Γιώργος Πάνου Σαββίδης ήταν καθηγητής της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Σπούδασε στην Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών, στο King's College του Cambridge και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Το 1966 αναγορεύτηκε διδάκτωρ Φιλολογίας με την διατριβή Οι Καβαφικές Εκδόσεις (1891-1932) και διορίστηκε ως έκτακτος καθηγητής της Νεότερης Ελληνικής Φιλολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Εκεί παρέμεινε μέχρι και το 1971, έτος κατά το οποίο παραιτήθηκε για λόγους ακαδημαϊκής ευσυνειδησίας. Το 1974 επανήλθε ως τακτικός καθηγητής για ακόμη εννέα χρόνια μέχρι την οικιοθελή παραίτησή του. Ακολούθως, από το 1977 έως το 1984, διετέλεσε μόνιμος επισκέπτης καθηγητής της Έδρας Νεοελληνικών Σπουδών Γιώργου Σεφέρη στο Harvard University. Ο Γιώργος Π. Σαββίδης έχει επιμεληθεί εκδόσεις διαφόρων έργων όπως του Καβάφη, του Βαλαωρίτη, του Σεφέρη κ.α. Έχει επίσης εκπονήσει φιλολογικά έργα κριτικές

μελέτες κ.α.

Πηγή: churchofcyprus.org.cy